

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija

Vår dato:

14.12.2022

Vår referanse

2022/9705

Deres dato:

Deres referanse

KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENTET
Postboks 8112 DEP
0032 OSLO

Telefonnummer til saksbehandler

Marit Helene Pedersen, +4778950541

Svar på høring -Stortingsmelding om samisk språk, kultur og samfunnsliv-kompetanse og rekruttering

Statsforvalteren i Troms og Finnmark viser til høringsbrev fra Kommunal- og distriktsdepartementet av 09.11.2022.

Statsforvalteren i Troms og Finnmark slutter seg til departementet som slår fast i høringsbrevet at mangelen på kompetanse i samisk språk og kultur er alvorlig. Vi håper derfor at den årlige stortingsmeldingen som i 2023 skal handle om **kompetanse og rekruttering**, vil gi grunnlag for nye tiltak fra nasjonalt nivå.

Statsforvalterne i alle fylker har ansvaret for å bidra til at samiskopplæringa i grunnopplæringa skjer i samsvar med gjeldende lover og forskrifter. I Troms og Finnmark har vi ansvaret for å informere om retten til samiskopplæring i grunnopplæringen i alle fylker i landet. Videre har vi ansvaret for å koordinere fjernundervisningen i nordsamisk i alle kommuner i landet unntatt i Nordland. Statsforvalteren i Nordland har dette ansvaret, i tillegg til koordinering av lule- og sørsamisk i landet. Fram til 1.1.2023 har de to embetene forvaltet statstilskudd til samiskopplæring i hele landet. Fra samme dato foreslås det en omlegging av tilskuddsforvaltningen for tilskudd til samisk i grunnskolen og i videregående opplæring, der Utdanningsdirektoratet skal forvalte disse midlene nasjonalt, og bakgrunnen er å rasjonalisere arbeidet med tildelingen.

Inneværende skoleår får 2492 elever samiskopplæring i Norge, hvorav 2277 får nordsamisk, 109 får lulesamisk og 106 får sørsamisk. Av disse får ca. 1300 elever sin opplæring i rundt 85 kommuner utenfor forvaltningskommuner i hele landet. Det er ca. 300 elever som får samisk fjernundervisning i alle fylker. Tall fra Nordland fylke kommer i tillegg til tallene her. To større bykommuner som ligger utenfor forvaltningsområdet for samisk språk har spesielt mye samiskopplæring. Det er Alta kommune med 330 elever og Tromsø kommune med 304 elever skoleåret 2022-23.

Statistikk om opplæring innenfor det samiske feltet er mangelfull. Det er behov for å styrke, samle og videreutvikle alt tallmateriale om samisk språkopplæring, opplæring på samisk, resultater og læring slik at det i større grad kan tas i bruk.

Generelt om å rekruttere og beholde samiskspråklige pedagoger og skoleledere

Mangel på lærere med samisk språk- og kulturkompetanse er den største utfordringen for å øke antallet unge språkbrukere i samisk i dag. Skoleeierens problemer med å rekruttere barnehagelærere og lærere henger tett sammen med utfordringene til å få samiskspråklig ungdom til å velge samiske lærerutdanninger. Det er få søkere til både barnehage- og grunnskolelærerutdanning/lærerspesialister som har samisk språkbakgrunn. Kommuner både i og utenfor forvaltningsområdene kjemper om lærere med samisk språkkompetanse. Det er i dag flere som blir pensjonister enn de som kommer inn som samiske pedagoger. Det er allerede flere tiltak gjennom Sametinget, Statsforvalteren og kommunene for å øke antallet studenter som vil ta samiske lærerutdanninger. Alle rekrutteringsordningene må derfor vurderes og styrkes.

Forslag til tiltak:

- Videreutvikle dagens tiltak for å styrke rekrutteringen til lærerutdanningene med utgangspunkt i geografi og demografi- satse spesielt på unge i samiske områder, men og nettbasert og samlingsbaserte løsninger
- Legge til rette for opptak ved de samiske lærerutdanningene som er forutsigbare slik at kommunene kan rekruttere og vite at tilbudene er tilgjengelig hvert år, ikke annethvert år som i dag.
- Utvikle og tilby flere nettbaserte og samlingsbaserte lærerutdanninger tilpasset at ansatte i sektor kan ta deltid lærerutdanning kombinert med arbeid i praksisfeltet
- Utvide stipendordninger vesentlig for de som vil ta samiske pedagogiske utdanninger
- Det må legges til rette for at samiske barnehageassistenter får mulighet til å ta fagbrev som barne- og ungdomsarbeider
- Starte opp igjen forkurs for samiskspråklige med realkompetanse som vil fortsette fram til lærerutdanninger
- Fortsette å utvikle og tilby relevante enkeltemner som tilbys på campus eller nettbasert for å styrke samiske læreres videre- og etterutdanning
- Styrke arbeidet med begynnerkurs/grunnkurs i samisk språk for de som mangler formell språkkompetanse. Dette vil på sikt kunne styrke rekrutteringen til lærerutdanningene.
- Prioritere økonomiske støtteordninger for samiskspråklige studenter med samisk som førstespråk

Det er viktig å beholde samiskspråklige pedagoger i barnehager og skolen. Et godt samiskspråklig barnehagetilbud med overgang til samiskspråklig skole vurderes som det viktigste enkelttiltaket for bevaring og vitalisering av de samiske språkene. Det er stort behov for samiskspråklige ansatte i alle sektorer, og vi ser at lærere går over til blant annet forvaltningen. For å fremme og øke antallet samiske språkbrukere på sikt, er det særlig viktig at samiske pedagoger som sterke språkbærere forblir i barnehager og skoler.

Forslag til tiltak:

- Gode og attraktive virkemiddelordninger for barnehagelærere og lærere som underviser på og i samisk.
- Det må tilbys videreutdanning til samiske barnehagelærere i Udirs søkeportal
- Etablere regionale nettverk for barnehagelærere og lærere som underviser på og i samisk for å styrke faglig utvikling.

- Det er i tillegg viktig å gjøre tiltak for å rekruttere og beholde samiskspråklige skoleledere.

Styrking av fjernundervisning på og i samiske språk

Det er utarbeidet et rammeverk for fjernundervisning i samisk i 2013, og Statsforvalterne i Nord-Norge skal samarbeide om gjennomføring av tiltak i rammeverket.

Statsforvalteren kommer i nær kontakt med hele sektoren gjennom arbeidet med å koordinere fjernundervisning. Dette gjelder både kommunene i samelovens språkforvaltningsområde, og kommuner i hele landet som kjøper fjernundervisningstjenester fra disse. Vi får derfor erfaringer fra både de kommunene som gir, og de som mottar fjernundervisning jevnlig og vi vil oppsummere disse punktvis her.

1. Retten til samisk språkopplæring er stadig bedre kjent i landet, og behovet/etterspørselen etter samisk språkopplæring vokser raskt. Statsforvalterne i nord samarbeider med Trøndelag om årlige nettseminarer for offentlige og private skoleeiere, og til foresatte/elever/ungdom for å sikre informasjon om rett til samiskopplæring. I tillegg sendes brev og vi tilbyr en nettside med lover, forskrifter og fag- og timefordeling samt læreplaner.

Forslag til tiltak:

- Arbeid med større nasjonale kampanjer om retten til samiskopplæring er spilt inn til Utdanningsdirektoratet og må følges opp på nasjonalt nivå av Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet.
- Det er behov for at det nasjonalt utarbeides korte informasjonsbrosjyrer om rett til samisk språkopplæring som kommuner kan legge ut som informasjon. Disse må foreligge på alle de tre samiske språkene.

2. Vanskeligheter med å få gjort avtale om fjernundervisning- kapasiteten er sprengt i landet. Etterspørselen etter fjernundervisning øker for hvert skoleår, og det blir stadig vanskeligere for kommuner å få avtaler med tilbydere av fjernundervisning. Vi har de tre siste skoleårene sett at kommuner som opp mot skolestart og senere etterspør undervisning for nye samiskelever, ikke får dette til. Elever har derfor blitt stående uten opplæring i perioder.

Forslag til tiltak:

- Se alle tiltak under rekruttering av samiske pedagoger

3. Lik kvalitet i fjernundervisningen – utarbeide rammeverk og beskrivelser av språknivå. I dag foreligger det ikke en nasjonal rammeplan for samisk fjernundervisning tilpasset opplæringsformen og dens didaktikk. Dette bør nasjonale myndigheter utarbeide for å oppnå lik norm for kvalitet i fjernundervisningen for alle elever.

Forslag til tiltak:

- Utarbeide nasjonal rammeplan for fjernundervisning i samiske språk

4. Ingen nasjonal digital læringsplattform. Det er idag ikke en felles digital plattform for fjernundervisning i samisk. Statsforvalteren kjenner til at Utdanningsdirektoratet har utviklet og prøvd ut den digitale plattformen Digilær til mindre fag. Denne må styrkes og prøves ut mer for samiskopplæring, og raskt være tilgjengelig for fjernundervisning i samisk, finsk og

kvensk. I dag brukes hovedsakelig teams som er en møteplattform, og ikke en undervisningsplattform med pedagogiske muligheter rent teknisk. Elevenes og lærernes personvern og datasikkerhet ivaretas ikke med dagens verktøy som er skype og teams.

Forslag til tiltak:

- Vi ber om at Kunnskapsdepartementet forserer arbeidet med en felles digital plattform for fjernundervisning.
5. For lite kompetanse innen fjernundervisningsdidaktikk/digital didaktikk. Det er ingen fagmiljø innen UH som har spesielt ansvar for å utvikle ny kunnskap om digital didaktikk som kan benyttes i fjernundervisning så langt vi kjenner til.

Forslag til tiltak:

- Vi ber derfor om at oppgaven legges til et/flere UH-miljø, og at samisk språkopplæring tas hensyn til i arbeidet med utvikling av gode fjernundervisningsdidaktiske verktøy.
6. Uklare regler for språkopphold/hospitering og arbeidet med sterke språkmodeller – bør avklares i ny opplæringslov eller forskrifter. Det er ikke utarbeidet et nasjonalt lovverk eller rammeverk som forskrift for språkopphold og språkhospitering i skolen i kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Kommunene kan derfor velge om de vil gi sine elever språkopphold for å styrke språkopplæringen. Dette gjør at elever får ulike muligheter til å bli tospråklige i praksis.

Forslag til tiltak:

- Statsforvalteren i Troms og Finnmark har i høringen til ny opplæringslov bedt om at språkopphold/språkhospitering blir en obligatorisk del av samiskopplæringen, og at staten dekker kostnadene.

Avslutningsvis vil Statsforvalteren i Troms og Finnmark vise til *NOU 2016:18- Hjertespråket* og den samlede oppfølgingen av tiltak som ble foreslått under kap. 9. og 10 om samiskspråklige barnehagetilbud og samiskopplæring i grunnskole og videregående skole. Det ble der gjort grundige utredninger og foreslått viktige tiltak som det bør arbeides videre med å følge opp.

Videre viser vi til at Sametinget i to delrapporter har utredet *Sterke språkmodeller* og gitt anbefalinger til hvordan samisk språk kan styrkes i barnehage og grunnsopplæring slik at barn blir funksjonelt samiskspråklige. Utredningen gir viktig bakgrunnskunnskap til hvordan Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet kan arbeide videre for å styrke samisk språk og kultur gjennom tiltak for å fremme kompetanse og rekruttering.

Med hilsen

Bård M. Pedersen
assisterende statsforvalter
(e.f.)

Hilde Bremnes
oppvekst- og barneverndirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent